

Revisionsrapport

Granskning av årsredovisning 2017

Kungälv kommun

*Inger Andersson
Certifierad kommunal
revisor*

*Fredrik Carlsson
Michael David*

Mars 2018

pwc

Innehåll

1.	Sammanfattning	2
2.	Inledning	4
2.1.	Syfte och revisionsfrågor	4
2.2.	Revisionskriterier	5
3.	Granskningsresultat	6
3.1.	Förvaltningsberättelsen.....	6
3.1.1.	Verksamhetens utfall, finansiering och ekonomiska ställning	6
3.1.1.1.	Iakttagelser	6
3.1.2.	God ekonomisk hushållning	9
3.2.	Nämndernas redovisning av sitt uppdrag	11
3.2.1.	Iakttagelser	11
3.2.2.	Bedömning.....	11
3.3.	Rättvisande räkenskaper	11
3.3.1.	Iakttagelser	11
3.3.2.	Bedömning.....	12
4.	Revisionell bedömning.....	14

1. Sammanfattning

PwC har på uppdrag av kommunens förtroendevalda revisorer granskat kommunens årsredovisning för 2017. Uppdraget är en obligatorisk del av revisionsplanen för år 2017.

Syftet med granskningen är att ge kommunens revisorer ett underlag för sin bedömning av om årsredovisningen är upprättad i enlighet med lagens krav och god redovisningssed samt om resultatet är förenligt med de mål fullmäktige beslutat. Med utgångspunkt från ställda revisionsfrågor lämnas följande sammanfattande revisionella bedömning:

- Lämnar årsredovisningen upplysning om verksamhetens utfall, verksamhetens finansiering och ekonomiska ställning?

Kungälv kommun följer inte Lag om kommunal redovisning, kapitel 5 § 4, vad gäller pensionsredovisning. Kommunen redovisar 721,6 mnkr som avsättning i balansräkningen i stället för som en upplysning utanför balansräkningen. Kommunens redovisning av pensioner innebär att årets resultat är 23,3 mnkr högre redovisat än om lagen följts. **Eftersom felet är av betydande storlek bedömer vi att räkenskaperna inte ger en rättvisande bild och därför bör rättas innan de fastställs av fullmäktige.**

Vi bedömer att årsredovisningen i övrigt i allt väsentligt redogör för utfallet av verksamheten, verksamhetens finansiering och den ekonomiska ställningen. **Kommunen lever inte upp till kommunallagens krav på en ekonomi i balans.** Balanskravavstämningen visar på ett resultat om -11,8 mnkr enligt årsredovisningen. Vid avstämning mot balanskravet har realisationsvinster om 46,5 mnkr korrekt exkluderats och hänsyn har tagits avseende effekt av fullfonderingsredovisning, 23,3 mnkr. Från tidigare år 2015 och 2016 finns underskott om sammanlagt 59,6 mnkr att återställa. Återställande av det egna kapitalet sker genom ianspråktagande av avsatta pensionsmedel.

Vi bedömer att förvaltningsberättelsen i huvudsak innehåller den information som ska ingå enligt lag om kommunal redovisning och god redovisningssed. Utvärdering avseende den ekonomiska ställningen bör dock utvecklas för att mer svara mot lagstiftarens intentioner.

- Är årsredovisningens resultat förenligt med de mål fullmäktige beslutat avseende god ekonomisk hushållning?

Med utgångspunkt från de målvärden som anges i Kommunstyrelsens årsplan 2017 bedömer vi att fyra av de finansiella målen uppnås. Vi bedömer sammantaget att den finansiella måluppfyllelsen som god. Noteras bör att målsättningen om 3 % överskott inte uppfylls – fullmäktige har genom beslut sänkt årets budgeterade resultat.

Bedömning av måluppfyllelsen avseende fullmäktiges strategiska målområden för år 2017 kan inte göras fullständigt eftersom målen är fleråriga. Sammantaget bedöms sju mål (54 %) som uppfyllda och sex (46 %) anges som svårbedömt/delvis uppfyllda. Med ledning av

vad som framkommer i årsredovisningen har vi ingen avvikande uppfattning gällande Kommunstyrelsens bedömning av måluppfyllelsen för verksamhetsmålen.

Kommunstyrelsen gör även en sammanfattande bedömning avseende god ekonomisk hushållning. Kommunen når inte fullt upp till de finansiella målen. Kommunstyrelsen med sin förvaltning redovisar god måluppfyllelse i relation till de strategiska mål kommunfullmäktige angett.

- Är räkenskaperna i allt väsentligt rättvisande?

Kungälv kommun avviker från lagstiftning, gällande redovisningsrekommendationer samt god redovisningssed enligt följande:

- Kommunal redovisningslag (KRL) 5 kap 4 § avseende redovisning av pensioner. Fullfonderingsmodell tillämpas istället för den lagstadgade blandmodellen. Avsteget från gällande lagstiftning medför att årets resultat blir 23,3 mnkr bättre än om blandmodellen tillämpats. Beslut att tillämpa fullfonderingsmodellen har fattats av fullmäktige inför bokslut 2006. Avvikelsen från KRL redovisas öppet i årsredovisningen liksom resultateffekten.

I övrigt finns väsentliga avvikelser från god redovisningssed avseende;

- Exploateringsredovisning (netto-redovisning i resultaträkningen)
- Avskrivning av materiella anläggningstillgångar (komponentmetod tillämpas ej för anläggningar införskaffade före 2016).
- Redovisning av finansiell leasing (hyresavtal Mimers Hus).
- Tilläggsupplysningar avseende utvärdering av el-handel och valutasäkring.

Vår samlade bedömning är att ovanstående avvikelser från gällande lagstiftning och rekommendationer redovisas på ett öppet sätt i årsredovisningen. Fullständig information i enlighet med avstegsregeln i KRL 1 kap 3 § lämnas dock inte. Vi bedömer att redovisningen avseende fullfonderingsmodellen ger en ej rättvisande bild av kommunens ekonomiska ställning och resultat. Vi rekommenderar att rättelse sker innan årsredovisningen tillställs kommunfullmäktige.

2. Inledning

PwC har på uppdrag av kommunens förtroendevalda revisorer granskat kommunens årsredovisning för 2017. Uppdraget är en obligatorisk del av revisionsplanen för år 2017.

I lag om kommunal redovisning regleras externredovisningen för kommuner och landsting. I lagen finns bestämmelser om årsredovisningen. Vidare regleras den kommunala redovisningen av uttalanden från Rådet för kommunal redovisning och i tillämpliga delar av Redovisningsrådet och Bokföringsnämndens normering.

Revisionsobjekt är Kommunstyrelsen som enligt kommunallagen är ansvarig för årsredovisningens upprättande.

2.1. Syfte och revisionsfrågor

Revisorerna har bland annat till uppgift att pröva om räkenskaperna är rättvisande. Inom ramen för denna uppgift bedöms om årsredovisningen är upprättad i enlighet med lag om kommunal redovisning (kap 3 – 8). Vidare ska revisorerna enligt kommunallagen (9:9 a) avge en skriftlig bedömning av om resultatet enligt årsredovisningen är förenligt med de mål fullmäktige beslutat om. Bedömningen ska biläggas årsbokslutet. Detta sker inom ramen för upprättandet av revisionsberättelsen.

Granskningen, som sker utifrån ett väsentlighets- och riskperspektiv, ska besvara följande revisionsfrågor:

- Lämnar årsredovisningen upplysning om verksamhetens utfall, verksamhetens finansiering och ekonomiska ställning?
- Är årsredovisningens resultat förenligt med de mål fullmäktige beslutat avseende god ekonomisk hushållning?
- Är räkenskaperna i allt väsentligt rättvisande?

Granskningen av årsredovisningen omfattar:

- förvaltningsberättelse (inklusive drift- och investeringsredovisning)
- resultaträkning
- kassaflödesanalys
- balansräkning
- sammanställd redovisning

Bilagor och specifikationer till årsredovisningens olika delar har granskats.

Vi har även bedömt kommunens ekonomiska ställning och utveckling, efterlevnaden av balanskravet och om resultatet i årsredovisningen är förenligt med de mål för god ekonomisk hushållning som fullmäktige beslutat om. Granskning av resultatsammanställning för VA-verksamheten och renhållningsverksamheten omfattas inte av denna granskning.

Nämndernas rapportering till fullmäktige har granskats såsom den presenteras i årsredovisningen.

Granskningen har utförts enligt god revisionsledning för kommuner och landsting. Det innebär att granskningen planerats och genomförts ur ett väsentlighets- och riskperspektiv för att i rimlig grad kunna bedöma om årsredovisningen i allt väsentligt ger en rättvisande bild. Med rättvisande bild menas att årsredovisningen inte innehåller fel som påverkar resultat och ställning eller tilläggsupplysningar på ett sätt som kan leda till ett felaktigt beslutsfattande. Granskningen omfattar därför att bedöma ett urval av underlagen för den information som ingår i årsredovisningen. Då vår granskning av den anledningen inte varit fullständig utesluter den inte att andra än här framförda brister kan förekomma. Vårt uppdrag omfattar inte en granskning och prövning om den interna kontrollen som görs inom nämnderna är tillräcklig.

Granskningen har introducerats genom kontakter och samplanering med kommunens/landstingets ekonomikontor. Granskningen har utförts enligt god revisionsledning med utgångspunkt i SKYREV:s utkast "Vägledning för redovisningsrevision i kommuner och landsting". Vägledningen baseras på ISA (International Standards on Auditing). Som framgår av vägledningen kan implementeringen ske successivt varför tillämpliga ISA helt eller delvis har följts beroende på om vägledningen har beaktats i årets revisionsplan. Granskningen har skett genom intervjuer, dokumentgranskning och granskning av räkenskapsmaterial.

Vår granskning och våra synpunkter baseras på resultat- och balansräkning som kom oss tillhanda 2018-02-10 och delar av årsredovisning oss tillhanda 2018-03-13. Kommunstyrelsen fastställer årsredovisningen 2018-03-21 och fullmäktige behandlar årsredovisningen 2018-04-12. Rapportens innehåll har sakgranskats av ekonomichef, chefsekonom och redovisningsansvarig i Kungälv kommun.

2.2. Revisionskriterier

Granskningen av årsredovisningen innebär en bedömning av om rapporten följer:

- Kommunallagen (KL)
- Lag om kommunal redovisning (KRL)
- Rekommendationer från Rådet för kommunal redovisning (RKR)
- Fullmäktiges beslutade mål om god ekonomisk hushållning

3. Granskningsresultat

3.1. Förvaltningsberättelsen

I KRL kapitel 4 anges att förvaltningsberättelsen ska innehålla:

- En översikt över utvecklingen av kommunens verksamhet med mera § 1.
- Väsentliga personalförhållanden (bl a sjukfrånvaro) § 1 a
- Samlad redovisning av investeringsverksamheten (investeringsredovisning) § 2
- Förhållandet mellan utfallet och den fastställda budgeten för den löpande verksamheten (driftredovisning) § 3
- Årets resultat efter balanskravsjusteringar samt detta resultat med justering av förändring av resultatutjämningsreserven § 3a
- Hantering av balanskravet § 4
- Utvärdering av den ekonomiska ställningen § 5
- Andra förhållanden som är av betydelse för styrningen och uppföljningen av den kommunala verksamheten § 1 punkt 5
- Utvärdering av om målen för god ekonomisk hushållning har uppnåtts och följts § 5.

I KRL kapitel 8 anges att det ska vara en gemensam förvaltningsberättelse - även sådan verksamhet som bedrivs genom andra juridiska personer ska ingå, det vill säga de kommunala bolagen.

I RKR 7.1 anges att förvaltningsberättelsen ska innehålla upplysningar om pensionsmedel och pensionsförpliktelser.

Nedan kommenteras några delar närmare.

3.1.1. Verksamhetens utfall, finansiering och ekonomiska ställning

3.1.1.1. Iakttagelser

Översikt av utvecklingen av kommunens verksamhet

Av årsredovisningen framgår i viss omfattning den förväntade utvecklingen inom olika verksamheter. Det finns ett särskilt avsnitt benämnt "Omvärld och framtid". Kopplingen bör göras tydligare till hur detta kan komma att påverka kommunens ekonomi och prioriteringar inom olika områden.

Förvaltningsberättelsen innehåller ett särskilt avsnitt benämnt "Väsentliga händelser under året" där hänvisning sker längre fram i årsredovisningen för tre viktiga händelser.

Väsentliga personalförhållanden (bl a sjukfrånvaro)

Den obligatoriska redovisningen av sjukfrånvaro redovisas – det vill säga frånvaron speci-

ficerad på lång- och korttidsfrånvaro, män och kvinnor samt åldersindelad. Sjukfrånvaron fortsätter att öka och har gjort så stadigt från 3,9 % 2010 till 8,3 % 2017.

I avsnittet "Våra medarbetare" redovisas bland annat uppgifter avseende kön, ålder, sysselsättningsgrad och personalkostnader. Vidare redovisas gemensam värdegrund, ledarskap och medarbetarskap med mera.

Investeringsredovisning

Förvaltningsberättelsen innehåller en investeringsredovisning som anger utfall, budget och avvikelse 2017. Investeringsredovisningen är uppdelad på avgiftsfinansierade respektive skattefinansierade investeringar. Större projekt är särredovisade och för dessa anges i tabellform investeringsutgifter ackumulerade 2015 – 2017 samt projektbudget och prognos för totalbelopp. I avsnittet "Ekonomisk översikt och finansiell analys" finns en närmare redovisning avseende Kungälv's kommuns investerings- och exploateringsverksamhet under året. Här anges i löpande text även när större projekt förväntas vara färdigställda.

Av budgeterade medel 813,4 mnkr, inklusive tilläggsanslag om 213,4 mnkr, har 735 mnkr använts, vilket ger en nyttjandegrad om drygt 90 % vilket är ett fortsatt förbättrat användande. 2016 var nyttjandegraden 79 % och året dessförinnan endast 47 %. Till följd av den omfattande investeringsvolymen anser vi att investeringsredovisningen bör bli än tydligare i årsredovisningen.

Driftredovisning

Förvaltningsberättelsen innehåller en driftredovisning som visar budget, bokslut samt avvikelse 2017. Jämförelse med bokslut 2016 saknas då en organisationsförändring gjorts. Driftredovisningens samband med resultaträkningen framgår inte.

I årsredovisningens "Verksamhetsöversikt" återfinns en detaljspecificerad driftredovisning för de olika sektorerna. Trygghet och stöd visar ett underskott om 21,5 mnkr. Största underskotten finns inom "Myndighet" 14 mnkr och "Nyanlända" 7,5 mnkr. redovisningen saknar kommentarer, varför det inte framgår vad differenserna beror på.

Balanskravsresultat

Kommunen lever inte upp till kommunallagens krav på en ekonomi i balans. Balanskravavstämningen visar på ett resultat om -11,8 mnkr enligt årsredovisningen. Vid avstämning mot balanskravet har realisationsvinster om 46,5 mnkr korrekt exkluderats och hänsyn har tagits avseende effekt av fullfonderingsredovisning, 23,3 mnkr. Från tidigare 2015 och 2016 finns underskott om sammanlagt 59,6 mnkr att återställa. Återställande av det egna kapitalet sker genom ianspråktagande av avsatta pensionsmedel.

Utvärdering av ekonomisk ställning

I förvaltningsberättelsen kommenteras den ekonomiska ställningen på ett flertal platser. Redovisning görs även avseende finansiell profil där Kungälv jämförs såväl med Västra Götaland och Hallands läns som i förhållande till riket. Här beskrivs något om Kungälv's kommuns finansiella ställning.

Annat som har betydelse för styrningen

I årsredovisningens perspektivavsnitt finns ett avsnitt benämnt ”Kommunsammandrag” som bland annat redovisar verksamhetsmått för respektive verksamhet. Måtten, som mestadels endast är i form av antal, redovisas över en femårsperiod. De korta kommentarer som finns är i princip i avsaknad av analys. Verksamhetsmått är inte kopplade till styrmodellen utan följer respektive sektor. Måtten kan lämpligen utvecklas till mer kvalitetsmått och kopplas till målen för god ekonomisk hushållning.

Vidare finns en redovisning avseende ”Kommunens kvalitet i korthet”. Totalt har drygt 260 kommuner deltagit i Sveriges Kommuner och Landstings (SKL) undersökning. I redovisningen framgår Kungälv position i jämförelse med bästa respektive sämsta kommuns resultat.

För att förbättra informationen kan lämpligen Kungälv kommuns resultat under några tidigare år redovisas. Detta för att visa på huruvida kommunens resultat förbättrats eller försämrats gentemot andra kommuner.

Gemensam förvaltningsberättelse

Förvaltningsberättelsen omfattar i allt väsentligt en beskrivning av den samlade kommunala verksamhetens organisation och särskilda upplysningar om ekonomi och verksamhet i koncernföretagen i enlighet med RKR 8.2. Resultaten för de kommunala bolagen redovisas och sammanställd redovisning upprättas.

Pensionsredovisning

I förvaltningsberättelsen samt i not till balansräkningen redovisas upplysningar om pensionsmedel och pensionsförpliktelser i enlighet med RKR 7.1 som en del av uppföljningen av fullmäktiges föreskrifter om förvaltningen av pensionsmedel.

3.1.1.2. Bedömning

Vi bedömer att förvaltningsberättelsen i allt väsentligt redogör för utfallet av verksamheten, verksamhetens finansiering och den ekonomiska ställningen. Vi ser dock att redovisningen avseende utvärdering av den ekonomiska ställningen kan förbättras för att mer svara mot lagstiftarens intentioner. Upplysningar som bör framgå är ekonomin under ett längre perspektiv, liksom utveckling en de kommunala bolagen.

3.1.2. God ekonomisk hushållning

3.1.2.1. Iakttagelser

Finansiella mål

I årsredovisningen görs en avstämning mot kommunens finansiella mål som fastställts av fullmäktige i rambudget 2017-2020.

Finansiellt mål, fastställt av fullmäktige i rambudget 2017 – 2020. Konkretiserat i form av målvärde av Kommunstyrelsen i Årsplan 2017-2019	Utfall 2017	Måloppfyllelse, Kommunstyrelsens bedömning
Överskottsmålet är 3 % av skatteintäkter och generella statsbidrag. <u>Målvärdet</u> uppgår till 3 %.	Skatter och generella statsbidrag uppgår till 2 428,1 mnkr, vilket kräver ett resultat om närmare 73 mnkr. Årets resultat uppgår till 58 mnkr.	Målet uppnås då årets resultat är högre än budgeterat 38,9 mnkr.
Den ekonomiska påfrestning som pensionsutbetalningarna medför skall lindras genom försäkringslösning. <u>Målvärdet</u> är satt till 0 mnkr.	Årets balanskravsresultat uppgår till -11,8 mnkr och är en följd av fullfonderingsmodellen. Vid årets slut finns avsatt 55,4 mnkr för pensionsändamål av vilka medeltas i anspråk. Resterande medel uppgår således till 43,6 mnkr.	Målet uppnås.
Soliditeten skall ligga i intervallet 9 till 12 %. <u>Målvärdet</u> är satt till 12 %.	Totala tillgångar 5 203,6 mnkr och eget kapital till 464 mnkr vilket ger en soliditet om 9,1 %.	Målet uppnås.
Investeringarnas självfinansieringsgrad i den skattefinansierade verksamheten skall under ramperioden vara 40 % eller högre. <u>Målvärdet</u> uppgår till 40 %	De skattefinansierade investeringarna uppgår till 384 mnkr. 40 % självfinansieringsgrad kräver ett utrymme om 153,6 mnkr. Resultatet uppgår till 58 mnkr och avskrivningarna till 130,8 mnkr, således sammantaget 188,8 mnkr, vilket ger en självfinansieringsgrad om 49,2 %.	Målet uppnås.
Sociala investeringar i förebyggande socioekonomiskt arbete motsvarar 0,5 % av skatter och generella statsbidrag. <u>Målvärdet</u> uppgår till 0,5 %.	Skatter och generella statsbidrag uppgår till 2 428,1 mnkr. 0,5 % kräver sociala investeringar om cirka 12 mnkr. Årets sociala investeringar uppgår till 6,1 mnkr, vilket utgör cirka 0,25 %.	Målet uppnås inte.

Mål för verksamheten

Kommunfullmäktige har beslutat om sex verksamhetsmål (strategiska mål) för perioden 2017 – 2020. Kommunstyrelsen har brutit ner de strategiska målen i 13 resultatmål, vilka i sin tur innehåller ett varierat antal indikatorer och aktiviteter. Nedan visas ett sammandrag av Kommunstyrelsens bedömning avseende måluppfyllelse. Uppgifter inom parentes avser vad som prognostiserades i delårsrapporten.

Strategiskt mål	Uppfyllt	Svårbedömt/ delvis upp- fyllt	Ej upp- fyllt	Summa
Strategiska förutsättningar	0(0)	3(3)	-	3
I Kungälv finns arbete åt alla	1(1)	0(0)	-	1
Attraktivt boende	1(1)	0(0)	-	1
Minskad segregation	0(1)	3(2)	-	3
Minskad miljö och klimatpåverkan	2(2)	0(0)	-	2
Gör rätt från början – investera i barn och unga	3(3)	0(0)	-	3
Summa:	7(8)	6(5)	-	13

Som framgår ovan bedöms sju mål (54 %) som uppfyllda och för resterande sex (46 %) anges att målet är svårbedömt/delvis uppfyllt.

3.1.2.2. Bedömning

Med utgångspunkt från de målvärden som anges i Kommunstyrelsens årsplan 2017 bedömer vi att fyra av de finansiella målen uppnås. Vi bedömer sammantaget att den finansiella måluppfyllelsen som god. Kommunfullmäktige fattat beslut om gällande budgetramar varvid överskottsmålet om 3 % inte uppnås.

Med ledning av vad som framkommer i årsredovisningen har vi ingen avvikande uppfattning gällande Kommunstyrelsens bedömning av måluppfyllelse för verksamhetsmålen.

Kommunstyrelsen gör även en sammanfattande bedömning avseende god ekonomisk hushållning. Kommunen når inte fullt upp till de finansiella målen. Kommunstyrelsen med sin förvaltning redovisar god måluppfyllelse i relation till de strategiska mål kommunfullmäktige angett. Vi har inget att erinra gentemot den bedömning som Kommunstyrelsen gör.

3.2. Nämndernas redovisning av sitt uppdrag

Av KL 3:15 framgår att nämnderna ska redovisa till fullmäktige hur de fullgjort sina uppdrag och fullmäktige beslutar om omfattningen av redovisningen och formerna för den.

3.2.1. Iakttagelser

Majoriteten av den information som lämnas i årsredovisningen utgörs av Kommunstyrelsens verksamhetsområde. Årsredovisningen innehåller även ett avsnitt benämnt "Kommunens fem nämnder". Här anges respektive nämnds uppgift och kort vad som skett under året.

3.2.2. Bedömning

Vi bedömer att kommentarer avseende underlag för bedömning av utfört uppdrag kan förbättras.

3.3. Rättvisande räkenskaper

3.3.1. Iakttagelser

Resultaträkning

Kungälv kommun följer inte KRL 5:4, vad gäller pensionsredovisning. Kommunen redovisar 721,6 mnkr som avsättning i balansräkningen i stället för som en upplysning utanför balansräkningen. Kommunens redovisning av pensioner innebär att årets resultat är 23,3 mnkr högre redovisat än om lagen följts. Resultaträkningen uppfyller i övrigt KRL:s krav och är med undantag av pensionsredovisningen upprättad i enlighet med god redovisningssed. Resultaträkningen ger med följd av ovan inte en rättvisande bild av årets resultat.

Resultaträkningen är uppställd enligt KRL 5:1 och omfattar tillräckliga noter. Jämförelse med föregående år lämnas för varje delpost.

Årets resultat uppgår till 58 mnkr (20,4 mnkr 2016) att jämföra med budgeterat 38,9 mnkr. Resultat medför därför en positiv avvikelse mot budget med närmare 19 mnkr. Nedan redovisas större positiva budgetavvikelser:

- Skatter och generella statsbidrag +37,1 mnkr
- Finansnetto +12,1 mnkr
- Reavinster +46,5 mnkr

Dessa uppvägs till stor del av följande negativa budgetavvikelser:

- Exploateringsredovisning -21,6 mnkr
- Sektorerna -24,8 mnkr
- Finansiering -26,4 mnkr

Balansräkning

Balansräkningen är uppställd enligt KRL och omfattar tillräckliga noter. Bilagor och specifikationer finns i tillräcklig omfattning. Nedan återfinns några iakttagelser från vår granskning;

- Avsättningar för pensioner redovisas inte i enlighet med bestämmelserna i den kommunala redovisningslagen. Pensionsförmåner intjänade före år 1998 skall redovisas som en ansvarsförbindelse.
- Komponentavskrivning tillämpas inte för anläggningstillgångar införskaffade före 2016. En genomgång av dessa kommer att ske under 2018.
- Avsättning för återställning av deponi redovisas om 2,9 mnkr. Varken under 2016 eller 2017 har någon avsättning skett. Orsak uppges vara avvaktan på dom från mark- och miljödomstolen. Ett återställande beräknas vara i storleksordningen 10 mnkr. Arbetet kommer troligtvis påbörjas 2018.
- Kommunens exploateringsredovisning avviker från vad som anges i RKR: s rekommendationer samt vägledning för redovisning av kommunal markexploatering.
- Kommunen redovisar ingen finansiell leasing. Kommunen hyr exempelvis Mimers Hus av extern part. Kontraktet löper i ungefär 15 år ytterligare.

För övrigt kan noteras att avsättningar för bidrag till statlig infrastruktur redovisas om 214,5 mnkr. Upplösning av bidragen sker över 25 år vilket är förenligt med KRL. Avtal finns tecknade med Trafikverket varvid Kungälvs kommun skall bekosta ombyggnation för flera olika objekt i kommunen, bland annat cykelvägar.

Kassaflödesanalys

Kassaflödesanalysen är uppställd enligt gällande rekommendation. Den omfattar tillräckliga noter. Överensstämmelse med övriga delar av årsredovisningen finns.

Sammanställda räkenskaper

Vi bedömer att den sammanställda redovisningen i allt väsentligt ger en helhetsbild av kommunens ekonomiska ställning och åtaganden. Sammanhållen förvaltningsberättelse upprättas inte. Ingen justering för olikheter i redovisningsprinciper har skett. Särskilda upplysningar lämnas inte om koncernbidrag, fordringar och skulder, försäljning inom koncernen samt utdelningar.

3.3.2. Bedömning

Vi bedömer att – med undantag av konsekvenserna av fullfonderingsredovisning av pensionerna – att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande och att årsredovisningen är upprättade enligt god redovisningssed. Kungälvs kommun har en omfattande investeringsvolym och vi rekommenderar att pågående investeringar redovisas på särskild rad i balansräkningen.

Kungälvs kommun avviker från lagstiftning, gällande redovisningsrekommendationer samt god redovisningssed enligt följande:

- Kommunal redovisningslag (KRL) 5 kap 4 § avseende redovisning av pensioner. Fullfonderingsmodell tillämpas istället för den lagstadgade blandmodellen. Avsteget från gällande lagstiftning medför att årets resultat blir 23,3 mnkr bättre än om blandmodellen tillämpats. Beslut att tillämpa fullfonderingsmodellen har fattats

av fullmäktige inför bokslut 2006. Avvikelsen från KRL redovisas öppet i årsredovisningen liksom resultateffekten.

I övrigt finns väsentliga avvikelser från god redovisningssed avseende:

- Exploateringsredovisning (netto-redovisning i resultaträkningen)
- Avskrivning av materiella anläggningstillgångar (komponentmetod tillämpas från och med 2016 års investeringar. Översyn av tidigare år kommer att ske under 2018).
- Redovisning av finansiell leasing (hyresavtal Mimers Hus). Upplysning om operationell leasing saknas.
- Pågående investeringar redovisas på särskild rad i balansräkningen.

Överlag rekommenderas en genomgång avseende tilläggsupplysningar.

Vår samlade bedömning är att ovanstående avvikelser från gällande lagstiftning och rekommendationer redovisas på ett öppet sätt i årsredovisningen. Fullständig information i enlighet med avstegsregeln i KRL 1 kap 3 § lämnas dock inte. Vi bedömer att redovisningen avseende fullfonderingsmodellen ger en ej rättvisande bild av kommunens ekonomiska ställning och resultat. Vi rekommenderar att rättelse sker innan årsredovisningen tillställs kommunfullmäktige.

4. *Revisionell bedömning*

Vår samlade bedömning är att årsredovisningen i allt väsentligt – med undantag av pensionsredovisning enligt fullfonderingsmodell – är upprättad i enlighet med lagens krav och god redovisningssed.

Vi bedömer att

- Kungälv kommun följer inte Lag om kommunal redovisning, kapitel 5 § 4, vad gäller pensionsredovisning. Kommunen redovisar 721,6 mnkr som avsättning i balansräkningen i stället för som en upplysning utanför balansräkningen. Kommunens redovisning av pensioner innebär att årets resultat är 23,3 mnkr högre redovisat än om lagen följts. **Eftersom felet är av betydande storlek bedömer vi att räkenskaperna inte ger en rättvisande bild och därför bör rättas innan de fastställs av fullmäktige.** Vi bedömer att årsredovisningen i övrigt i allt väsentligt redogör för utfallet av verksamheten, verksamhetens finansiering och den ekonomiska ställningen. Vi bedömer att förvaltningsberättelsen i stort innehåller den information som ska ingå enligt lag om kommunal redovisning och god redovisningssed.
- **kommunen lever inte upp till kommunallagens krav på en ekonomi i balans.** Balanskravavstämningen visar på ett resultat om -11,8 mnkr enligt årsredovisningen. Vid avstämning mot balanskravet har realisationsvinster om 46,5 mnkr korrekt exkluderats och hänsyn har tagits avseende effekt av fullfonderingsredovisning, 23,3 mnkr. Från tidigare år finns underskott om sammanlagt 59,6 mnkr att återställa. Återställande av det egna kapitalet sker genom ianspråktagande av avsatta pensionsmedel.
- med utgångspunkt från de målvärden som anges i Kommunstyrelsens årsplan 2017 att fyra av de finansiella målen uppnås. Vi bedömer sammantaget att den finansiella måluppfyllelsen som god. Noteras bör att överskottsmalet om 3 % inte uppnås.
- måluppfyllelsen avseende fullmäktiges strategiska målområden för år 2017 kan inte göras fullständigt eftersom målen är fleråriga. Sammantaget bedöms sju mål (54 %) som uppfyllda och sex (46 %) anges som svårbedömt/delvis uppfyllda. Med ledning av vad som framkommer i årsredovisningen har vi ingen avvikande uppfattning gällande Kommunstyrelsens bedömning av måluppfyllelsen för verksamhetsmålen.
- utöver felaktig redovisning av pensioner – vilken redovisas öppet – avviker Kungälv kommun från god redovisningssed företrädesvis när det gäller exploateringsredovisning och finansiell leasing. Komponentavskrivning tillämpas inte för investeringar gjorda före 2016. En genomgång kommer dock att ske under 2018. Vidare rekommenderar vi en översyn när det gäller tilläggsupplysningar.

Vår samlade bedömning är att ovanstående avvikelser från gällande lagstiftning och rekommendationer i huvudsak redovisas på ett öppet sätt i årsredovisningen. Fullständig information i enlighet med avstegsregeln i KRL 1 kap 3 § lämnas dock inte. Vi bedömer att redovisningen avseende fullfonderingsmodellen ger en ej rättvisande bild av kommunens ekonomiska ställning och resultat. Vi rekommenderar att rättelse sker innan årsredovisningen tillställs kommunfullmäktige.

2018-03-20

Fredrik Carlsson
Uppdragsledare

Inger Andersson
Projektledare

Kommunfullmäktige
Kungälv kommun
Org nr. 212000-1371

Revisionsberättelse för 2017

Uppdrag

Vi, av fullmäktige utsedda revisorer, har granskat den verksamhet som bedrivits i kommunstyrelsen, nämnderna samt genom utsedda lekmannarevisorer verksamheten i kommunens aktiebolag och stiftelsen genom dess revisorer. SOLTAK AB och Bohus Räddningstjänstförbund granskas av andra utsedda revisorer för dessa organisationer. Dessa revisorer kommer från andra kommuner än Kungälv kommun.

Kommunstyrelsen och nämnderna ansvarar för att verksamheten bedrivs i enlighet med gällande mål, beslut och riktlinjer samt de föreskrifter som gäller för verksamheten. De ansvarar också för att det finns en tillräcklig intern kontroll samt återredovisning till fullmäktige.

Revisorernas ansvar är att granska verksamhet, intern kontroll och räkenskaper samt att pröva om verksamheten bedrivits i enlighet med fullmäktiges uppdrag och mål samt de föreskrifter som gäller för verksamheten.

Granskningen har utförts enligt kommunallagen, God revisionssed i kommunal verksamhet och kommunens revisionsreglemente. Granskningen har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och ansvarsprövning så långt våra förutsättningar har medgivit.

Granskningsinriktning

Vi har granskat delårsrapport, årsbokslut och årsredovisning. Därutöver har vi fortlöpande tagit del av nämndernas protokoll.

De sakkunnigas rapport avseende granskningen av årsredovisningen 2017 redovisas i bilaga till denna revisionsberättelse. Övriga sakkunnigrapporter har fortlöpande översänts till fullmäktige under året.

Utöver detta har vi genomfört en förstudie avseende SOLTAK AB, granskning av arbetsmiljöarbetet, granskning av ekonomisk styrning och kontroll, granskning av Toleransprojektet samt en granskning av verksamhetsstyrning inom miljö- och byggnadsnämnden.

Vi har noterat ett antal områden där rekommendationer har lämnats för framtida utveckling.

Det är med tillfredsställelse vi kan notera att arbetet med tidigare rekommendationer har påbörjats.

Lekmannarevisorerna samt revisorerna i stiftelsen har granskat verksamheten i de kommunala företagen.

Mål för god ekonomisk hushållning

I kommunallagen föreskrivs att det för verksamheten skall anges mål och riktlinjer som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning. För ekonomin skall anges de finansiella mål som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning. Revisorerna skall därefter bedöma om resultatet i årsbokslutet är förenligt med de mål som fullmäktige beslutat.

Bedömning

Så vitt vi kan bedöma är den sammantagna bilden att kommunstyrelsen och nämnderna huvudsakligen har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.

Kungälv kommun följer inte Lag om kommunal redovisning, kapitel 5 § 4, vad gäller pensionsredovisning.

Kommunen lever inte upp till kommunallagens krav på en ekonomi i balans. Balanskravavstämningen visar på ett negativt resultat.

I bifogad granskningsrapport framgår detaljer kring avvikelserna från god sed.

Revisorernas uttalande

Vi tillstyrker att fullmäktige beviljar ansvarsfrihet för kommunstyrelsen, beredningarna och nämnderna samt enskilda ledamöter i dessa organ.

Vi tillstyrker att kommunens årsredovisning för 2017 godkänns. Vår bedömning är dock att räkenskaperna inte är rättvisande till följd av vald modell för redovisning av pensionskulden som avser tiden före 1998. I detta avseende är årsredovisningen inte rättvisande i lagens mening. Resultatet hade varit negativt om Kommunal redovisningslag hade efterlevts.

Kungälv den 5 maj 2018

Kungälv kommuns revisorer



Christina Carlsson
Ordförande



Björn Brögren
Vice ordförande



Anita Dentén



Lena Schandorff



Hans Henrikson



Lars Pehrson

Bilagor

Revisionsrapport; Granskning av årsredovisning 2017, PwC
Granskningsrapporter från lekmannarevisorer för de kommunala bolagen samt revisionsberättelser för de kommunala bolagen
Fördjupade granskningar och förstudier